

РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Василь ОЛІЙНИК,
Ярослав МИХАЙЛОВСЬКИЙ

ПШЕВОРСЬКЕ ПОХОВАННЯ ПОБЛИЗУ СЕЛА ШИПІВЦІ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

Влітку 2000 р. Південно-Тернопільська археологічна експедиція Заліщицького відділу Тернопільського обласного краєзнавчого музею провела розвідкові розкопки в ур. Глинка на захід від с. Шипівці Заліщицького р-ну Тернопільської обл. [Олійник, 2001, с. 18-22]. В цьому урочищі, що знаходиться на плато правого високого берега річки Серет, у 1996 р. при прокладанні водовідвідної траншеї місцеві жителі на глибині 0,5 м викопали два кістяки.

Скелети були орієнтовані головами на схід. Біля одного з кістяків в районі грудної клітки виявлено скляну намистину синього кольору у вигляді кільця діаметром 1 см і товщиною 0,4 см.

У червні 2000 р. експедиція здійснили розбивку пошукової траншеї на віддалі 3 м на захід від водовідвідної траншеї (місцезнаходження двох тілопокладень).

У траншеї площею 17 м на глибині 20-3 5 см від денної поверхні ґрунту викопано уламок стінки ліпної посудини червонуватого кольору, перепалений у вогні, уламок стінки ліпної сіролощеної чашки та уламок глиняної обмазки. Нижче знахідок, на глибині 55 см від поверхні ґрунту, виявлено залізний перепалений у вогні меч у залізній піхві (рис. 1, 1,10). Меч був п'ять разів зігнутий і три рази переламаний. Має двосічний клинок, укріплений поздовжнім ребром, що закінчується заокругленим кінцем. Чотирикутний у перерізі черенок, що звужуючись, закінчується напівкожурою зігнутий. Від клинка черенок відділений залізним перехрестям з есовидно вигнутими вниз і у верх кінцями. Довжина меча з черенком – 101,4 см, ширина

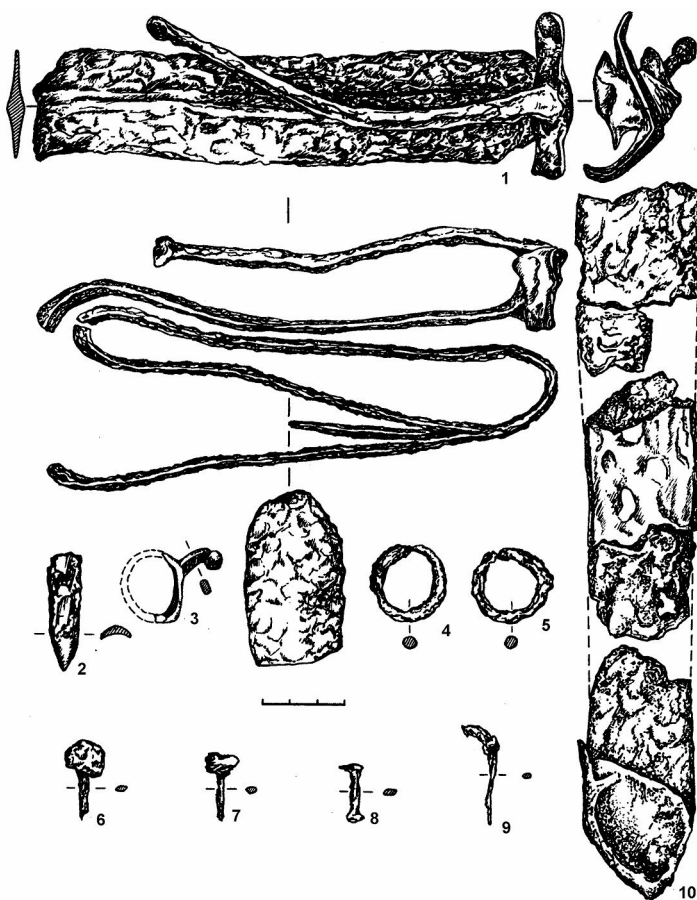

Рис. 1. Інвентар поховання пшеворської культури, знайденого у 2000 р. в ур. Глинка с. Шипівці. 1 – меч; 2 – уламок вуса; 3 – уламок підвіски; 4, 5 – кільця; 6, 7 – уламки цвяхів; 8 – заклепка; 9 – стержень; 10 – уламки піхов

Fig. 1. Inventory of the burial of Pshevors'ka culture, that was find in 2000 in place Hlynka of Shypivtsi. 1 – sword; 2 – fragment of mustache; 3 – fragment of ear ring; 4, 5 – rings; 6, 7 – fragments of nails; 8 – rivet; 9 - stick; 10 – fragments of sheath

клинк – 3,4-4,3 см, товщина клинка – 0,3 см. Ширина перехрестя – 1,3 см і довжина – 6,2 см. Знайдено фрагмент піхов меча з 6 уламків розміром 6,6 x 15 см, 10 уламків – 3,8 x 6,5 см і 29 уламків – 1,5 x 3,7 см, що в загальному складають приблизні розміри піхов: довжина – 88,4 см, ширина 4,1-4,9 см і товщина 0,6-0,9 см. З піхов меча збереглися нижня частина і 6 уламків залізних стержнів – ребер з пазом всередині. Уламок верхньої частини піхви оздоблений випуклими горбиками. Виявлено фрагмент залізного трикутно-видовженого вуса меча шириною 1,1 см і довжиною 4,3 см (рис. 1, 2). Знайдено фрагмент залізної підвіски за допомогою якої піхви меча з'єднувались з поясом (рис. 1, 3). Підвіска виготовлена із залізного стержня округлої в перерізі форми у вигляді плоского округлого кільця (краї обламані), до однієї сторони якого прикріплений невеликий гачок з округлим шипом на кінці (товщина кільця 0,4 см, діаметр шипа 0,7 см). Трапилися й два залізні кільця до підвішування меча діаметром 2,9 см і товщиною стінок 0,5 см (рис. 1, 4, 5). Знайдено також два фрагменти залізних зігнутих цвяхів, з голівками у вигляді капелюшків. Перший уламок цвяха має довжину 2,7 см, діаметр стержня – 0,4 см і діаметр голівки – 1,4-1,5 см (рис. 1, 6), другий – відповідно 2,4 см, 0,3 см і 1,2 см (рис. 1, 7). Виявлено залізну заклепку у вигляді стержня, протилежні кінці якого розклепані у вигляді голівок (довжина 2,2 см, діаметр стержня 0,5 см і діаметр голівок 0,6 і 0,7 см, рис. 1, 8). Знайдено залізний стержень, частково приплюснутий, довжиною 3,6 см і товщиною 0,1-0,4 см (рис. 1, 9).

На глибині 55 см від поверхні у північному напрямку від меча виявлено уламки трубчастих перепалених у вогні людських кісток, що лежали купою. На відстані 20 см від меча – 3 фрагменти кісток. Ще по 3 фрагменти кісток лежали в трьох ямках на відстані 7,5 см, 10 см і 11 см від меча.

Перепалені у вогні уламки кераміки разом з кальцинованими кістками, ритуально зігнутий залізний меч із залізними піхвами, дозволяють віднести досліджене поховання до пшеворської культури.

Точніше датувати поховання дозволяє його інвентар, зокрема, меч і фрагмент підвіски.

Відомо, що ранні мечі мають заокруглений кінець [Козак, 1984, с. 29]. Подібні підвіски трапляються на пшеворських пам'ятках в пізньолатенський час разом з ранніми типами мечів у I ст. н. е. [Козак, 1984, с. 31].

Все це дозволяє датувати досліджене експедицією поховання пшеворської культури I ст. н. е. Відкритим є питання щодо культурної приналежності знайдених випадково двох тілопокладень із скляною намистиною.

ЛІТЕРАТУРА

Олійник В.І.

- 2001 Звіт про роботу Південно-Тернопільської археологічної експедиції Заліщицького відділу Тернопільського краєзнавчого музею у 2000р. – Заліщики.

Козак Д.Н.

- 1984 Пшеворська культура у Верхньому Подністров'ї і Західному Побужжі. – Київ. – 131 с.

*Vasyl OLIJNYK,
Jaroslav MYKHAJLOVS'KYJ*

PSHEVORS'KA CULTURE BURIAL NEAR SHYPIVTSI (TERNOPIL' REGION)

The results of the excavation of Pshevors'ka culture burial near Shypivtsi (Ternopil' region) are presented in the paper. Special attention is paid to analysis of the sword: its shape, proportions, constructive details.